

ارتباط پلی مورفیسم G/A ۹۷۱- ژن کلسترول استر ترانسفر پروتیین با الگوی لیپیدی در هیپرلیپیدمی اولیه

چکیده

تقی حسن زاده^{۱*}

عسگر برخوردار^۲

۱- مرکز تحقیقات پزشکی مولکولی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.
۲- گروه بیوشیمی و تغذیه، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۰۷/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۰۵/۱۱

زمینه و هدف: در میان عوامل خطر ساز بیماری کرونری قلب، هیپرلیپیدمی از عوامل خطر ساز اصلی می باشد. با توجه به نقش هیپرلیپیدمی در بیماری های قلبی - عروقی به عنوان اولین عامل مرگ و میر انسان و انجام مطالعات بسیار کم روی پلی مورفیسم های ژن کلسترول استر ترانسفر پروتیین در ایران، ما در این مطالعه پلی مورفیسم G/A ۹۷۱- این ژن را در بیماران هیپرلیپیدمی اولیه بررسی نمودیم.

روش بررسی: در این مطالعه مورد- شاهدی، تعداد ۲۰۰ بیمار دارای هیپرلیپیدمی اولیه و ۲۰۰ فرد سالم به عنوان گروه کنترل انتخاب شدند. قطعات ژنی واجد تغییرات ژنتیکی با استفاده از تکنیک واکنش زنجیره ای پلیمرز (PCR) تکثیر و ژنوتیپ های پلی مورفیسم G/A ۹۷۱- با تکنیک Restriction Fragment Length Polymorphism (RFLP) تعیین گردید. فعالیت ژن کلسترول استر ترانسفر پروتیین به وسیله کیت فلوریمتر و با استفاده از دستگاه Fluorescence spectrometer اندازه گیری گردید.

یافته ها: فراوانی ژنوتیپ ها و آلل ها بین دو گروه شاهد و بیمار اختلاف معنی داری نداشت (در گروه کنترل: ۲۴ AA درصد، ۴۷/۵ GA درصد و ۲۸/۵ GG درصد و در گروه بیمار: ۱۸ AA درصد، ۵۱ GA درصد و ۳۱ GG درصد) ($P > 0/05$). در گروه بیمار افراد هموزیگوت واجد آلل A (ژنوتیپ AA) دارای کلسترول و HDL-C بالاتری نسبت به سایر افراد (ژنوتیپ های GG و GA) بودند. در هر دو گروه بیمار و کنترل، افراد واجد ژنوتیپ AA، CETP کم تری داشتند.

نتیجه گیری: پلی مورفیسم G/A ۹۷۱- در پروموتور ژن CETP می تواند الگوی لیپیدی و فعالیت CETP را در جمعیت مورد مطالعه تحت تاثیر قرار دهد.

کلمات کلیدی: کلسترول استر ترانسفر پروتیین، پلی مورفیسم G/A ۹۷۱-، هیپرلیپیدمی اولیه.

* نویسنده مسئول: همدان، خیابان شهید فهمیده، روبه روی پارک مردم، دانشگاه علوم پزشکی همدان، دانشکده پزشکی، گروه بیوشیمی و تغذیه

تلفن: ۰۸۱۱-۳۸۰۴۶۲

E-mail: hassanzadeh@umsha.ac.ir

مقدمه

این بیماری ها به صورت یک روند رو به افزایش در کشور ارزیابی شده است.^۱

هیپرلیپیدمی علت اصلی آترواسکلروز و شرایط مرتبط با آترواسکلروز مانند بیماری کرونری قلب (Coronary Heart Disease, CHD)، بیماری عروق مغزی ایسکمیک، و بیماری عروق محیطی است.^۲ در میان عوامل خطر ساز متعددی که برای CHD وجود دارد، هیپرکلسترولمی یکی از عوامل خطر ساز اصلی است و افزایش غلظت

بیماری های قلبی - عروقی (Cardiovascular diseases) اولین عامل مرگ و میر انسان در سرتاسر جهان محسوب می شوند.^۳ در ایران شیوع بیماری های قلبی - عروقی و عوامل خطر ساز آنها بالاست.^۴ هم چنین بیماری های قلبی - عروقی به عنوان اولین عامل مرگ و میر در کشور محسوب می شوند و نرخ مرگ و میر ناشی از

نشان داد که پلی مورفیسیم ۹۷۱ G/A - نمی تواند به طور مستقیم فعالیت رونویسی ژن CETP را تحت تاثیر قرار دهد.^{۲۰} شاید این پلی مورفیسیم در تعامل با سایر پلی مورفیسیم های ناحیه پروموتور ژن CETP (نظیر C/A ۶۲۹- و C/T ۱۳۳۷-)، عمل نموده و فعالیت ژن CETP را تحت تاثیر قرار می دهد.^{۲۱}

با توجه به تاثیر هیپرلیپیدمی در ایجاد بیماری های قلبی - عروقی به عنوان اولین عامل مرگ و میر انسان،^۱ شیوع بالای هیپرلیپیدمی در ایران^{۲۲،۲۳} و نتایج متفاوت قبلی، انجام مطالعات مختلف و بررسی این مسئله از زوایای مختلف ضروری به نظر می رسد. تاکنون مطالعات بسیار کمی بر روی پلی مورفیسیم های ژن CETP، به ویژه این پلی مورفیسیم، در ایران انجام شده است؛^{۲۴،۲۵} ما در این مطالعه ارتباط پلی مورفیسیم ۹۷۱ G/A - ژن CETP با بیماری هیپرلیپیدمی اولیه را بررسی نمودیم.

روش بررسی

کلیه ملاحظات اخلاقی در این مطالعه رعایت شده و به تایید کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان رسیده است. هزینه انجام این طرح تحقیقاتی توسط معاونت تحقیقات و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی همدان فراهم گردید. کیت استخراج DNA، MgCl₂، PCR Buffer 10X، dNTP Mix، پرایمرها، Taq پلیمرز، لودینگ بافر 6X، اتیدیوم برومید و آنزیم محدودساز از شرکت (CinnaGen Co., Iran) خریداری شدند. آگاروز و DNA Ladder از شرکت (Fermentas Co., Germany) و کیت اندازه گیری CETP از شرکت (Roar Biomedical Inc., USA) تهیه گردید. در این مطالعه مورد - شاهدهی، ۲۰۰ بیمار هیپرلیپیدمی اولیه و ۲۰۰ نفر شاهد، مراجعه کننده به آزمایشگاه دی شهر همدان، طی سال ۱۳۸۹، بررسی گردیدند.

نمونه هایی که کلسترول توتال آن ها بیش از ۲۵۰ mg/dl و یا میزان تری گلیسرید آن ها بیش از ۲۰۰ mg/dl بود به عنوان گروه هیپرلیپیدمی اولیه انتخاب شدند. در گروه کنترل ۲۰۰ فرد سالم بدون خویشاوندی نسبی و بدون هیچ نوع سابقه بیماری و علائم بالینی این بیماری که از نظر سن و جنس با گروه بیمار مشابه بودند و در آزمایشات پاراکلینیک تری گلیسرید و کلسترول طبیعی داشته باشند به عنوان گروه

LDL-C سرم ارتباط مثبتی با آن دارد.^{۷،۸} ارتباط معکوسی بین غلظت کلسترول HDL و خطر CHD وجود دارد.^۹ یکی از مکانیسم هایی که HDL در برابر CHD محافظت کننده است، از طریق انتقال معکوس کلسترول و با همکاری کلستریل استر ترانسفر پروتیین (Cholesteryl Ester Transfer Protein, CETP) است که به وسیله آن خروج کلسترول از سلول ها افزایش می یابد و پس از انتقال به کبد به اسیدهای صفاوی تبدیل شده یا دفع می شود.^{۱۰} عامل خطر ساز دیگر برای CHD، هیپرتری گلیسریدمی است. در هیپرتری گلیسریدمی تعداد ذرات VLDL بزرگ افزایش می یابد و انتقال کلستریل استر توسط CETP از HDL به لیپوپروتیین های غنی از تری گلیسرید (TRL) و TG از TRL به LDL و HDL افزایش می یابد.^{۱۱،۱۲}

ژن CETP به صورت یک کپی منفرد وجود داشته و شامل ۲۵ کیلو باز DNA ژنومی می باشد. این ژن روی بازوی بلند کروموزوم ۱۶، نزدیک به ژن لسیتین کلسترول آسیل ترانسفراز (Lecithin-Cholesterol Acyltransferase, LCAT) قرار گرفته و دارای ۱۶ آگرون و ۱۵ اینترون است.^{۱۳،۱۴} اندازه آگرون ها از ۳۲ زوج باز (آگرون ۱۳) تا ۵۰ زوج باز (آگرون ۱۶) و اندازه اینترون ها از ۸۷ زوج باز (اینترون ۳) تا ۶۰۰۰ زوج باز (اینترون ۲) متغیر است.^{۱۳،۱۵} پروتیین CETP انسان یک گلیکوپروتیین پلاسمایی هیدروفوب با وزن مولکولی ۷۴ کیلو دالتون و ۴۷۶ جزو اسید آمینه بوده که به وسیله کبد، بافت چربی، طحال و روده کوچک سنتز می شود.^{۱۶} معمولاً مقدار آن در پلاسما ۱-۳ mg/ml است و به طور عمده همراه با ذرات HDL است.^{۱۷،۱۸} عمل CETP، انتقال کلسترول استر از HDL به لیپوپروتیین های غنی از تری گلیسرید (TRLs) و LDL، و در مقابل انتقال تری گلیسرید از TRLs به HDL و LDL است. بنابراین انتقال کلسترول استر با میانجیگری CETP از HDL به VLDL و LDL، مسیر غیر مستقیمی ایجاد می کند که به وسیله آن کلسترول استر از HDL می تواند به کبد تحویل داده شود.^{۱۹}

پلی مورفیسیم ۹۷۱ G/A - در ناحیه پروموتور ژن CETP دیده می شود و باعث تغییر گوانین به آدنین می شود. در برخی از مطالعات ارتباط این پلی مورفیسیم با HDL-C پلاسما و غلظت CETP به اثبات رسیده است. در افراد واجد ژنوتیپ GG کاهش HDL-C و افزایش CETP گزارش شده است.^{۲۰} مطالعات بر روی سلول های HepG2

DNA. برنامه دمایی به کار گرفته شده برای تکثیر قطعه واجد پلی مورفیسم 9V1 G/A- به صورت زیر بود: ابتدا مخلوط واکنش در °C 94 به مدت سه دقیقه گرم شد. سپس 30 سیکل از برنامه زیر تکرار گردید: °C 94 به مدت 30 ثانیه، دمای اتصال °C 56 به مدت 30 ثانیه، °C 72 به مدت 60 ثانیه. پس از اتمام 30 سیکل، مخلوط واکنش به مدت پنج دقیقه در °C 72 گرم می شود. توالی پرایمرهای Reverse (R) و Forward (F) لازم جهت تکثیر قطعه DNA دارای پلی مورفیسم 9V1 G/A- عبارت بود از:

Upstream primer: 5'- tgg gaa aca gtg agg gtc ag -3'

Downstream primer: 5'- tct gtg gca ttt caa ttc tg -3'

برای آزمایشات RFLP به 10 میکرولیتر از محصول PCR، 10 واحد آنزیم AuaI، پنج میکرولیتر از بافر مربوطه و 10 میکرولیتر آب عاری از نوکلئاز اضافه شد و به مدت یک شب در دمای °C 37 قرار داده شدند. برای الکتروفورز محصولات PCR و قطعات RFLP از ژل آگاروز و رنگ آمیزی اتیدیوم برومید استفاده شد. قطعات مربوط به پلی مورفیسم 9V1 G/A- در آگاروز 2/5 درصد الکتروفورز شدند و با UV Transilluminator (Intas, Germany) بررسی گردیدند.

تحلیل آماری یافته‌های به دست آمده با نرم افزار SPSS و پیراست 16 انجام گرفت. اطلاعات کمی به صورت میانگین \pm انحراف معیار ارائه گردیده است. تفاوت‌های آماری بین پارامترهای پلاسما خون با استفاده از آزمون Independent sample t-test محاسبه شد. مقایسه فراوانی آلل‌ها و ژنوتیپ‌ها بین بیماران با گروه شاهد با استفاده از آزمون χ^2 انجام شد. برای مقایسه میانگین غلظت لیپیدها و فعالیت CETP در میان ژنوتیپ‌های مختلف از آنالیز واریانس یک طرفه (ANOVA) استفاده گردید. $P < 0/05$ اختلاف معنی دار منظور گردید.

یافته‌ها

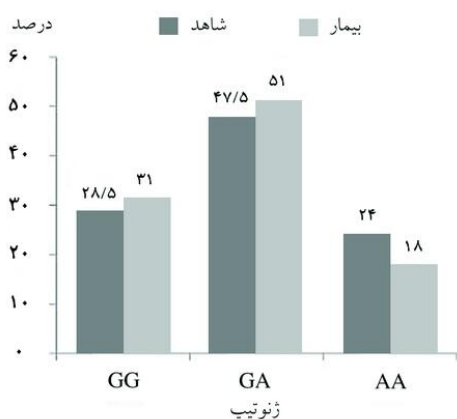
مقایسه خصوصیات بالینی و بیوشیمیایی دو گروه کنترل و بیماران هیپرلیپیدمی اولیه نشان داد دو گروه از نظر شاخص توده بدنی (BMI)، سن و جنس اختلاف معنی داری با یکدیگر ندارند. کلسترول، تری گلیسرید و LDL-C در گروه هیپرلیپیدمی اولیه به طور معنی داری بالاتر بود (در مقایسه بین گروه‌ها $P < 0/05$ به عنوان اختلاف معنی دار در نظر گرفته شد) (جدول- 1).

کنترل انتخاب شدند. افراد مبتلا به دیابت، فشار خون بالا، بیماری‌های کبدی، کلیوی، تیروئیدی و هم چنین خانم‌های باردار از کل جمعیت مورد مطالعه حذف گردیدند. علاوه بر این افراد مصرف کننده داروهای موثر بر سطح پلاسما لیپیدها از این مطالعه خارج شدند. از هر فرد پس از 14-12 ساعت ناشتا بودن در طول شب، 10 میلی لیتر خون سیاهرگی ناشتا جمع آوری گردید. دو میلی لیتر از هر نمونه در لوله‌های حاوی Ethylenediaminetetraacetic Acid (EDTA) جهت استخراج DNA ریخته شد و مابقی برای تهیه سرم جهت اندازه گیری لیپیدها، فعالیت CETP و پارامترهای دیگر به کار رفت.

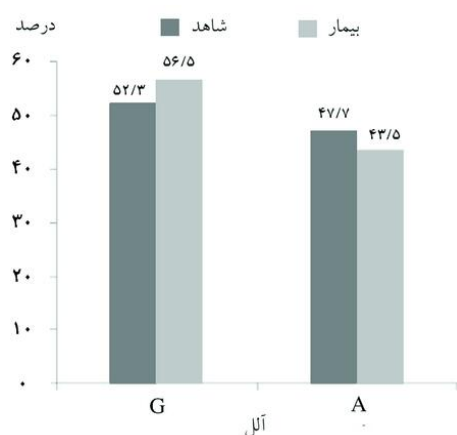
اندازه گیری‌های بیوشیمیایی: برای جدا کردن سرم جهت اندازه گیری پارامترهای بیوشیمیایی شامل تری گلیسرید، کلسترول تام، HDL-C و LDL-C، نمونه‌های خون به مدت 15 دقیقه با سرعت 2000g سانتریفیوژ شدند. میزان تری گلیسرید، کلسترول تام، HDL-C و HDL-C به روش‌های آنزیماتیک و با استفاده از کیت‌های شرکت پارس آزمون ایران اندازه گیری شد. فعالیت CETP به وسیله کیت کمپانی (Roar Biomedical Inc., USA) و با استفاده از دستگاه Fluorescence Spectrometer (PerkinElmer Inc., Massachusetts) اندازه گیری گردید. نمونه‌ها به وسیله این دستگاه در طول موج‌های 465 نانومتر (Excitation) و 535 نانومتر (Emission) خوانده شد. در نهایت منحنی استاندارد رسم و فعالیت CETP (pmol/μL.h) محاسبه شد.

آزمایشات مولکولی: استخراج DNA ژنومی از خون تام با استفاده از کیت ساخت شرکت سیناژن و بر اساس دستورالعمل شرکت سازنده انجام شد. قطعات ژنی واجد تغییرات ژنتیکی با استفاده از تکنیک واکنش زنجیره ای پلیمرز (PCR) تکثیر شدند و با تکنیک Restriction Fragment Length Polymorphism (RFLP) تعیین ژنوتیپ شدند. پلی مورفیسم 9V1 G/A- در ناحیه پروموتور ژن CETP قرار گرفته است. یک قطعه 335 جفت بازی با استفاده از پرایمرهای مربوطه با روش PCR تکثیر گردید.

واکنش PCR جهت تکثیر قطعه موجود در پروموتور در حجم 20 میکرولیتر انجام شد و شرایط PCR به صورت زیر بود: پرایمر R و هر کدام 0/2 میکرومول، MgCl2 با غلظت 1/5 میلی مول، dNTP Mix با غلظت 0/2 میلی مول، دو میکرولیتر از Taq PCR Buffer 10X، Polymerase با غلظت 0/25 واحد در میکرولیتر، 200-100 نانوگرم

نمودار- ۱: فراوانی ژنوتیپ‌های پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- پروموتور ژن CYP2E1 در گروه کنترل و بیمار ($P > 0.05$).

نمودار- ۲: فراوانی آلل‌های پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- پروموتور ژن CYP2E1 در گروه کنترل و بیمار ($P > 0.05$).

بیماران در جدول- ۲ نشان داده شده است. در گروه هیپرلیپیدمی اولیه میزان HDL-C و کلسترول در ژنوتیپ AA در مقایسه با ژنوتیپ GG اختلاف معنی‌داری دارد. سایر ویژگی‌ها در گروه کنترل و هیپرلیپیدمی اولیه هیچ اختلاف معنی‌داری ندارند. نتایج حاصل از مطالعه میانگین فعالیت CYP2E1 پلاسما در سه ژنوتیپ AA، AG و GG پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- در گروه هیپرلیپیدمی اولیه در جدول- ۲ ارائه شده است. میانگین فعالیت CYP2E1 پلاسما در سه ژنوتیپ مورد نظر اختلاف معنی‌داری را نشان داد ($P = 0.001$).

جدول- ۱: مقایسه ویژگی‌های بالینی بین گروه کنترل و بیمار

ویژگی	گروه کنترل N=200	گروه بیمار N=200	P*
سن (سال)	۴۹/۴±۱۲/۹	۵۰/۶±۱۱/۹	NS
جنس (مرد/زن)	۹۵/۱۰۵	۹۸/۱۰۲	NS
BMI (kg/m ²)	۲۵/۵±۵/۹	۲۵/۸±۶/۶	NS
سابقه‌ی خانوادگی (درصد)	۹/۲	۳۷/۴	۰/۰۰۱
کلسترول (mg/dl)	۱۸۴/۸±۳۱/۵	۲۴۸/۹±۴۵/۳	۰/۰۰۱
تری‌گلیسرید (mg/dl)	۱۳۱/۱±۵۱/۱	۲۸۲/۹±۱۲۱/۳	۰/۰۰۱
HDL-C (mg/dl)	۵۳/۶±۱۰/۹	۴۸/۴±۱۴/۱	۰/۰۰۱
LDL-C (mg/dl)	۱۰۴/۶±۲۵/۹	۱۴۴/۶±۴۰/۴	۰/۰۰۱
CETP (pmoL/μL.h)	۱۰۷/۳±۱۸	۱۴۹/۱±۳۴/۸	۰/۰۰۱

* آزمون آماری: $P < 0.05$ معنی‌دار می‌باشد.
NS: Not Significant
BMI: Body Mass Index, HDL-C: High Density Lipoprotein-Cholesterol, LDL-C: Low Density Lipoprotein-Cholesterol, CETP: Cholesteryl Ester Transfer Protein

پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- از جایگزینی G/A در ناحیه پروموتور ژن CYP2E1 ایجاد می‌گردد. الکتروفورز محصول هضم‌شده با آنزیم محدودساز AVAL روی آگارز ۲/۵٪ انجام شد. آلل G (۹۷۱G-) دارای جایگاه شکست برای آنزیم محدودساز AVAL می‌باشد، در صورتی‌که آلل A (۹۷۱A-) فاقد این جایگاه است.^{۲۰} برای ژنوتیپ GG سه قطعه ۱۹۱، ۷۱ و ۷۲، ژنوتیپ GA چهار قطعه ۱۹۱، ۱۴۲، ۷۱ و ۷۲ و در نهایت برای ژنوتیپ AA دو قطعه ۱۹۱ و ۱۴۲ جفت‌بازی مشاهده می‌شود.

فراوانی آللی و توزیع ژنوتیپ‌ها در نمودارهای ۱ و ۲ نشان داده شده است. فراوانی ژنوتیپ‌های AA، AG و GG در گروه کنترل به ترتیب ۲۴٪، ۴۷/۵٪ و ۲۸/۵٪ و در گروه بیمار به ترتیب ۱۸٪، ۵۱٪ و ۳۱٪ بود. فراوانی آلل A در گروه کنترل ۴۷/۷٪ و در گروه بیمار ۴۳/۵٪ به دست آمد.

مقایسه ویژگی‌های بالینی جمعیت مورد مطالعه در سه ژنوتیپ AA، AG و GG پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- پروموتور ژن CYP2E1 گروه

جدول ۲: مقایسه ویژگی‌های بالینی ژنوتیپ‌های مختلف پلی مورفیسم G/A - ۹۷۱- در گروه بیماران هیپرلیپیدمی اولیه

P	AA N=۳۸	GA N=۹۹	GG N=۶۳	ژنوتیپ‌ها	ویژگی‌ها
NS	۵۲/۳±۱۱/۷	۵۱/۵±۱۲	۵۱/۲±۱۲/۶		سن (سال)
۰/۰۴۹	۲۵۸±۳۷/۷	۲۳۱/۹±۴۴/۳	۲۳۷/۸±۵۱/۸		کلسترول (mg/dl)
NS	۲۵۱/۲±۹۷/۳	۲۹۵/۷±۱۳۹/۶	۲۸۲/۲±۱۱۶/۳		تری‌گلیسرید (mg/dl)
۰/۰۰۱	۶۶/۹±۱۲/۶	۵۴/۷±۱۳/۹	۵۴/۳±۱۲/۱		HDL-C (mg/dl)
NS	۱۴۴/۴±۳۶/۵	۱۲۵/۹±۴۰/۴	۱۳۳/۶±۴۳/۱		LDL-C (mg/dl)
NS	۴۵/۸±۱۴/۴	۵۰/۹±۱۸/۸	۴۹/۶±۱۹/۱		VLDL (mg/dl)
NS	۲/۱۶±۰/۵۴	۲/۳±۰/۵۹	۲/۴۴±۰/۵۵		LDL-C/HDL-C
۰/۰۰۱	۱۲۳/۷±۲۳/۵	۱۵۶/۹±۳۴/۲	۱۵۵/۴±۳۴/۸		CETP (pmol/μL.h)

NS: Not Significant

* آزمون آماری: $P < 0.05$ معنی‌دار می‌باشد.

HDL-C: High Density Lipoprotein-Cholesterol, LDL-C: Low Density Lipoprotein-Cholesterol, VLDL: Very Low Density Lipoprotein, CETP: Cholesteryl Ester Transfer Protein

بحث

آلل G ۵۴ درصد و فراوانی آلل A ۴۶ درصد مشاهده گردید.^{۲۰} در مطالعه‌ای که روی مردان ژاپنی صورت گرفت فراوانی آلل G ۷۴ درصد و فراوانی آلل A ۲۶ درصد گزارش گردید، در حالی که فراوانی ژنوتیپ‌های GG، GA و AA به ترتیب ۵۴/۳ درصد، ۳۹ درصد و ۶/۷ درصد بود.^{۲۸}

در مطالعه‌ی دیگری که در سال‌های ۱۹۹۸-۲۰۰۰ در ایالت واشنگتن غربی انجام شد، بین فراوانی آلل و ژنوتیپ‌های این پلی مورفیسم در دو گروه کنترل و بیمار (Non-fetal MI) هیچ‌گونه اختلاف معنی‌داری مشاهده نگردید.^{۲۹}

با مقایسه نتایج حاصل از مطالعات متفاوت در مورد فراوانی آلل‌ها و ژنوتیپ‌های این پلی مورفیسم مشخص می‌شود که در هیچ مطالعه‌ای تفاوت معنی‌داری بین گروه شاهد و بیمار دیده نشده است. از طرف دیگر در اکثر جمعیت‌ها ژنوتیپ GA و آلل G به‌عنوان ژنوتیپ و آلل غالب (Major) معرفی شده‌اند.^{۲۰، ۲۹} نتایج مطالعه ما نیز با این یافته‌ها سازگاری دارد. در مطالعه حاضر فراوانی آلل G در گروه کنترل ۵۲/۳ درصد و در گروه هیپرلیپیدمی اولیه ۵۶/۵ درصد بود، در حالی که فراوانی ژنوتیپ GA در دو گروه کنترل و بیمار به ترتیب ۴۷/۵ درصد و ۵۱ درصد به دست آمد، که بالاترین میزان ژنوتیپ‌ها را در هر دو گروه تشکیل می‌داد. در مطالعه حاضر مشخص گردید که پلی مورفیسم G/A - ۹۷۱- در ناحیه پروموتور ژن CETP با HDL-C و

در حال حاضر نیمی از موارد از بیماری عروق کرونر به اختلالات لیپید خون مربوط می‌شود. مطالعات دهه اخیر در ایران حاکی از افزایش میزان بروز هیپرلیپیدمی، چاقی و بیماری قلبی-عروقی می‌باشد.^{۳۰} از زمان کشف پروتیین CETP و تعیین آن به‌عنوان یک تعدیل‌کننده میزان HDL-C، مطالعات بسیاری درباره نقش این پروتیین در بیماری‌های انسانی انجام شده است.^{۲۶، ۲۷} در این مطالعه ارتباط پلی مورفیسم G/A - ۹۷۱- پروموتور ژن CETP با بیماری هیپرلیپیدمی اولیه و فراوانی پلی مورفیسم فوق در گروه کنترل و در بیمار را بررسی نمودیم. هم‌چنین ارتباط هر یک از این تغییرات ژنتیکی با الگوی لیپیدی سرم در گروه کنترل و بیماران مورد ارزیابی قرار گرفت.

در مطالعه حاضر فراوانی ژنوتیپ‌ها و آلل‌ها بین دو گروه کنترل و بیمار اختلاف معنی‌داری نداشت. در مطالعه Le Goff، که بر روی یک جمعیت از بلغاست و گلاسکو و در دو گروه کنترل و بیمار MI انجام شد، هیچ‌گونه اختلاف معنی‌داری در فراوانی آلل‌ها و ژنوتیپ‌ها بین دو جمعیت ذکر شده و هم‌چنین بین دو گروه بیمار (MI) و کنترل، مشاهده نگردید. در مطالعه Le Goff در گروه کنترل، فراوانی آلل G ۵۱ درصد و فراوانی آلل A ۴۹ درصد و در گروه بیمار، فراوانی

آوردند و نشان دادند که این پلی مورفیسم در مطالعات *In vitro* نیز بر روی فعالیت رونویسی اثر می‌نماید و بنابراین آن را یک پلی مورفیسم عملکردی معرفی نمودند.^{۲۱}

بسیاری از مطالعات ارتباط بین هاپلوتیپ‌های CETP و تغییر در غلظت یا فعالیت CETP و همچنین تغییر در غلظت‌های HDL-C را بررسی و به اثبات رسانده‌اند. اگر چه در برخی موارد نتایج حاصل از این گونه مطالعات (مطالعه ارتباط بین هاپلوتیپ‌ها) با نتایج حاصله از آنالیز و بررسی‌های پلی مورفیسم‌های تک نوکلئوتیدی به صورت منفرد و مجزا، مشابه می‌باشد، ولی سایر مطالعات یک ارتباط قوی‌تری را بین هاپلوتیپ‌های CETP و تغییر در سطوح HDL-C در مقایسه با آنالیز پلی مورفیسم‌های تک نوکلئوتیدی گزارش نموده‌اند که این موضوع سودمندی آنالیز و بررسی هاپلوتیپ‌ها برای بررسی SNPs را به اثبات می‌رساند.^{۲۸،۲۹}

در دیس لیپیدمی‌های مختلف انسان مانند هیپرکلسترولمی که با تسریع آترواسکلروز در ارتباط هستند، غلظت CETP و سرعت انتقال CE از HDL به لیپوپروتئین‌های حاوی آپو B افزایش می‌یابد. بنابراین به نظر می‌رسد که در افراد هیپرکلسترولمی، CETP به واسطه افزایش تجمع کلسترول در لیپوپروتئین‌های حاوی آپو B، پروآتروژنیک باشد.^{۳۲} نتایج مطالعات نشان می‌دهد که در افراد مبتلا به هیپرتری گلیسریدمی افزایش غلظت و تعداد ذرات VLDL معمولاً با افزایش سرعت انتقال کلسترول استر از HDL به VLDL همراه می‌باشد. در این دیس لیپیدمی آتروژنیک، CETP پلاسما فاکتور محدودکننده واکنش انتقال کلسترول استر می‌باشد.^{۳۳،۳۴} به علت افزایش انتقال کلسترول استر از HDL به VLDL و به‌ویژه به ذرات VLDL1 بزرگ، به نظر می‌رسد که CETP در این بیماران به‌عنوان یک فاکتور پروآتروژنیک عمل نماید. در حقیقت در اثر فعالیت CETP در این بیماران، VLDL1 به سرعت غنی از کلسترول استر می‌گردد، در نتیجه پیش‌سازهای ذرات LDL کوچک و متراکم را فراهم می‌نماید.^{۳۵} در مطالعه دیگری که ما روی پلی مورفیسم $C>A$ -۶۲۹- این ژن انجام دادیم احتمال تعامل این دو پلی مورفیسم ($C>A$ -۶۲۹- و G/A -۹۷۱-) مطرح شده است که برای اثبات آن به مطالعات بیش‌تری نیاز می‌باشد.^{۳۶} در مطالعه حاضر ارتباط عمده‌ای بین فعالیت CETP و سایر لیپیدها و لیپوپروتئین‌ها مشاهده نگردید. علت این تفاوت‌ها کاملاً مشخص نیست ولی می‌تواند به دلایل گوناگون مانند تفاوت در حجم

فعالیت CETP در ارتباط می‌باشد. در مطالعه حاضر میانگین فعالیت CETP پلاسما در سه ژنوتیپ AA، AG و GG تغییر G/A -۹۷۱- مقایسه شد. میانگین فعالیت CETP پلاسما در سه ژنوتیپ مورد نظر اختلاف معنی‌داری را نشان داد ($P=۰/۰۰۱$). در بسیاری از مطالعات دیگر نیز ثابت شده که واریانت‌های ژن CETP با غلظت و یا فعالیت CETP و همچنین HDL-C در ارتباط می‌باشد.^{۳۰،۳۱}

در مطالعه Le Goff نشان داده شده که پلی مورفیسم G/A -۹۷۱- در ناحیه پروموتور ژن CETP با HDL-C در ارتباط می‌باشد. افراد واجد ژنوتیپ AA بالاترین میزان HDL-C ($۵۱/۳ \pm ۰/۸ \text{mg/dl}$) و افراد دارای ژنوتیپ GG دارای کم‌ترین مقدار HDL-C ($۵۱/۳ \pm ۰/۸ \text{mg/dl}$) می‌باشند ($P=۰/۰۰۶$). در همین مطالعه مشخص شده که این پلی مورفیسم با غلظت پلاسمایی CETP در ارتباط می‌باشد. مشاهده شده است که ژنوتیپ GG در مقایسه افراد با ژنوتیپ AA، CETP بالاتری دارند ($۲۲۰۴ \pm ۷۲ \mu\text{g/l}$ در مقابل $۱۹۷۲ \pm ۷۹ \mu\text{g/l}$) ($P=۰/۰۰۹۴$).

تصور بر این است که غلظت CETP با فعالیت این پروتئین در ارتباط باشد.^{۲۰} از طرف دیگر ثابت شده فعالیت پلاسمایی CETP دارای یک رابطه معکوس با میزان HDL-C پلاسمایی باشد. نتایج ما نیز با این یافته‌ها سازگار می‌باشد، به‌عنوان مثال افراد واجد ژنوتیپ GG دارای بالاترین فعالیت CETP و کم‌ترین میزان HDL-C می‌باشند. مکانیسم اثر این پلی مورفیسم روی فعالیت CETP و میزان HDL-C به‌طور دقیق مشخص نشده است. در حال حاضر دو فرضیه وجود دارد: ۱- اثر مستقیم این پلی مورفیسم روی پارامترهای مذکور و ۲- تعامل بین این پلی مورفیسم با سایر پلی مورفیسم‌های موجود در پروموتور ژن CETP. ارزیابی و بررسی تعامل بین این پلی مورفیسم (G/A -۹۷۱-) با سایر پلی مورفیسم‌های عملکردی شناخته شده در این ناحیه از CETP (یعنی C/A -۶۲۹- و $Taq1B$)، نشان داده که اثر این پلی مورفیسم روی HDL-C تا حدود زیادی مربوط به تعامل این پلی مورفیسم با دو پلی مورفیسم دیگر می‌باشد، در حالی که در مورد اثر این پلی مورفیسم روی CETP چنین چیزی صادق نمی‌باشد.^{۲۰} این مطالعات *In vitro* نشان داده که این پلی مورفیسم بر روی فعالیت رونویسی پروموتور این ژن هیچ‌گونه تأثیری ندارد. تمام این نتایج وجود یک پلی مورفیسم عملکردی ناشناخته در ژن CETP را پیشنهاد می‌نماید.^{۲۰} اما در سال ۲۰۰۵ همین گروه نتایج متضادی را به‌دست

کلسترول استر ترانسفر پروتیین (CETP) در افراد هیپرلیپیدمی اولیه با افراد سالم و ارتباط آن با الگوی لیپیدی" مصوب دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان در سال ۱۳۸۷ به کد ۸۷۰۲۱۰۱۷۴۷۲ می‌باشد که با حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان انجام گردیده است. نویسندگان مقاله مراتب تقدیر و تشکر خود را از این نهاد اعلام می‌دارند.

نمونه مطالعات مختلف، معیارهای انتخاب نمونه‌های کنترل و بیمار، عوامل محیطی، فاکتورهای منطقه‌ای، نژادی و قومیتی و سبک زندگی باشد. نتایج ما نشان داد که پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- در پروموتور ژن CETP می‌تواند الگوی لیپیدی و فعالیت CETP را در جمعیت مورد مطالعه تحت تاثیر قرار دهد.
سپاسگزاری: این مقاله حاصل بخشی از طرح تحقیقاتی تحت عنوان "مقایسه فراوانی پلی‌مورفیسم G/A ۹۷۱- پروموتور ژن

References

- Murray CJ, Lopez AD. Alternative projections of mortality and disability by cause 1990-2020: Global Burden of Disease Study. *Lancet* 1997;349(9064):1498-504.
- Rosamond WD, Chambless LE, Folsom AR, Cooper LS, Conwill DE, Clegg L, et al. Trends in the incidence of myocardial infarction and in mortality due to coronary heart disease, 1987 to 1994. *N Engl J Med* 1998;339(13):861-7.
- Obesity: preventing and managing the global epidemic. Report of a WHO consultation. *World Health Organ Tech Rep Ser* 2000;894:i-xii, 1-253.
- Sarraf-Zadegan N, Sayed-Tabatabaei FA, Bashardoost N, Maleki A, Totonchi M, Habibi HR, et al. The prevalence of coronary artery disease in an urban population in Isfahan, Iran. *Acta Cardiol* 1999;54(5):257-63.
- Ghassemi H, Harrison G, Mohammad K. An accelerated nutrition transition in Iran. *Public Health Nutr* 2002;5(1A):149-55.
- Hadaegh F, Harati H, Ghanbarian A, Azizi F. Prevalence of coronary heart disease among Tehran adults: Tehran Lipid and Glucose Study. *East Mediterr Health J* 2009;15(1):157-66.
- Kromhout D. Epidemiology of cardiovascular diseases in Europe. *Public Health Nutr* 2001;4(2B):441-57.
- Stamler J, Dyer AR, Shekelle RB, Neaton J, Stamler R. Relationship of baseline major risk factors to coronary and all-cause mortality, and to longevity: findings from long-term follow-up of Chicago cohorts. *Cardiology* 1993;82(2-3):191-222.
- Assmann G, Schulte H, von Eckardstein A. Hypertriglyceridemia and elevated lipoprotein(a) are risk factors for major coronary events in middle-aged men. *Am J Cardiol* 1996;77(14):1179-84.
- Barter PJ, Nicholls S, Rye KA, Anantharamaiah GM, Navab M, Fogelman AM. Antiinflammatory properties of HDL. *Circ Res* 2004;95(8):764-72.
- Barter PJ, Brewer HB Jr, Chapman MJ, Hennekens CH, Rader DJ, Tall AR. Cholesteryl ester transfer protein: a novel target for raising HDL and inhibiting atherosclerosis. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* 2003;23(2):160-7.
- Barter PJ, Chang LB, Newnham HH, Rye KA, Rajaram OV. The interaction of cholesteryl ester transfer protein and unesterified fatty acids promotes a reduction in the particle size of high-density lipoproteins. *Biochim Biophys Acta* 1990;1045(1):81-9.
- Agellon LB, Quinet EM, Gillette TG, Drayna DT, Brown ML, Tall AR. Organization of the human cholesteryl ester transfer protein gene. *Biochemistry* 1990;29(6):1372-6.
- Callen DF, Hildebrand CE, Reeders S. Report of the Second International Workshop on Human Chromosome 16 Mapping. *Cytogenet Cell Genet* 1992;60(3-4):158-67.
- Wang S, Deng L, Milne RW, Tall AR. Identification of a sequence within the C-terminal 26 amino acids of cholesteryl ester transfer protein responsible for binding a neutralizing monoclonal antibody and necessary for neutral lipid transfer activity. *J Biol Chem* 1992;267(25):17487-90.
- Lagrost L. Regulation of cholesteryl ester transfer protein (CETP) activity: review of in vitro and in vivo studies. *Biochim Biophys Acta* 1994;1215(3):209-36.
- Bruce C, Davidson WS, Kussie P, Lund-Katz S, Phillips MC, Ghosh R, et al. Molecular determinants of plasma cholesteryl ester transfer protein binding to high density lipoproteins. *J Biol Chem* 1995;270(19):11532-42.
- Fukasawa M, Arai H, Inoue K. Establishment of anti-human cholesteryl ester transfer protein monoclonal antibodies and radioimmunoassaying of the level of cholesteryl ester transfer protein in human plasma. *J Biochem* 1992;111(6):696-8.
- Goldberg DI, Beltz WF, Pittman RC. Evaluation of pathways for the cellular uptake of high density lipoprotein cholesterol esters in rabbits. *J Clin Invest* 1991;87(1):331-46.
- Le Goff W, Guerin M, Nicaud V, Dacht C, Luc G, Arveiler D, et al. A novel cholesteryl ester transfer protein promoter polymorphism (-971G/A) associated with plasma high-density lipoprotein cholesterol levels. Interaction with the TaqIB and -629C/A polymorphisms. *Atherosclerosis* 2002;161(2):269-79.
- Frisdal E, Klerkx AH, Le Goff W, Tanck MW, Lagarde JP, Jukema JW, et al. Functional interaction between -629C/A, -971G/A and -1337C/T polymorphisms in the CETP gene is a major determinant of promoter activity and plasma CETP concentration in the REGRESS Study. *Hum Mol Genet* 2005;14(18):2607-18.
- Azizi F, Salehi P, Etemadi A, Zahedi-Asl S. Prevalence of metabolic syndrome in an urban population: Tehran Lipid and Glucose Study. *Diabetes Res Clin Pract* 2003;61(1):29-37.
- Azizi F, Raiszadeh F, Salehi P, Rahmani M, Emami H, Ghanbarian A, et al. Determinants of serum HDL-C level in a Tehran urban population: the Tehran Lipid and Glucose Study. *Nutr Metab Cardiovasc Dis* 2002;12(2):80-9.
- Ghasabeh TH, Firoozrai M, Zonouz AE, Radmehr H, Zavarehee A, Paoli M. One common polymorphism of cholesteryl ester transfer protein gene in Iranian subjects with and without primary hypertriglyceridemia. *Pak J Biol Sci* 2007;10(23):4224-9.
- Hassanzadeh T, Firoozrai M, Zonouz AE, Zavarehee A, Paoli M. TaqIB polymorphism of cholesteryl ester transfer protein (CETP) gene in primary combined hyperlipidaemia. *Indian J Med Res* 2009;129(3):293-8.
- Kuivenhoven JA, de Knijff P, Boer JM, Smalheer HA, Botma GJ, Seidell JC, et al. Heterogeneity at the CETP gene locus. Influence on plasma CETP concentrations and HDL cholesterol levels. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* 1997;17(3):560-8.

27. Wu JH, Lee YT, Hsu HC, Hsieh LL. Influence of CETP gene variation on plasma lipid levels and coronary heart disease: a survey in Taiwan. *Atherosclerosis* 2001;159(2):451-8.
28. Lu H, Inazu A, Moriyama Y, Higashikata T, Kawashiri MA, Yu W, et al. Haplotype analyses of cholesteryl ester transfer protein gene promoter: a clue to an unsolved mystery of Taq1B polymorphism. *J Mol Med (Berl)* 2003;81(4):246-55.
29. Meiner V, Friedlander Y, Milo H, Sharon N, Ben-Avi L, Shpitzen S, et al. Cholesteryl ester transfer protein (CETP) genetic variation and early onset of non-fatal myocardial infarction. *Ann Hum Genet* 2008;72(Pt 6):732-41.
30. Ghasabeh TH, Firoozrai M, Zonouz AE, Radmehr H, Zavarehee A, Paoli M. Association between cholesteryl ester transfer protein Taq1B polymorphism with lipid levels in primary hyperlipidemic patients. *Eur J Lipid Sci Technol* 2008;110:225-31.
31. Barkhordari A, Hassanzadeh T, Saidijam M, Esmaili R, Paoli M. Association between cholesteryl ester transfer protein D442G polymorphism on serum lipid levels and CETP activity in hypercholesterolemic patients. *Tehran Univ Med J (TUMJ)* 2012;69(12):737-43.
32. McPherson R, Mann CJ, Tall AR, Hogue M, Martin L, Milne RW, et al. Plasma concentrations of cholesteryl ester transfer protein in hyperlipoproteinemia. Relation to cholesteryl ester transfer protein activity and other lipoprotein variables. *Arterioscler Thromb* 1991;11(4):797-804.
33. Mann CJ, Yen FT, Grant AM, Bihain BE. Mechanism of plasma cholesteryl ester transfer in hypertriglyceridemia. *J Clin Invest* 1991;88(6):2059-66.
34. Guérin M, Bruckert E, Dolphin PJ, Chapman MJ. Absence of cholesteryl ester transfer protein-mediated cholesteryl ester mass transfer from high-density lipoprotein to low-density lipoprotein particles is a major feature of combined hyperlipidaemia. *Eur J Clin Invest* 1996;26(6):485-94.
35. Packard CJ, Shepherd J. Lipoprotein heterogeneity and apolipoprotein B metabolism. *Arterioscler Thromb Vasc Biol* 1997;17(12):3542-56.
36. Akbarzadeh M, Hassanzadeh T, Saidijam M, Esmaili R, Borzouei S, Hajilooi M, et al. Cholesteryl ester transfer protein (CETP) -629C/A polymorphism and its effects on the serum lipid levels in metabolic syndrome patients. *Mol Biol Rep* 2012.

Association of -971 G/A cholesteryl-ester transfer protein gene polymorphism with lipid profile in primary hyperlipidemia

Taghi Hassanzadeh Ph.D.^{1,2*}
Asgar Barkhordari M.Sc.²

1- Research Center for Molecular Medicine, Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran.
2- Department of Clinical Biochemistry, School of Medicine, Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran.

* Corresponding author: Dept. of Clinical Biochemistry, School of Medicine, Hamadan University of Medical Sciences, Shahid Fahmideh St., Hamadan, Iran.
Tel: +98-811-8380462
E-mail: hassanzadeh@umsha.ac.ir

Abstract

Received: October 03, 2011 Accepted: August 01, 2012

Background: Coronary heart disease (CHD) is a leading cause of death worldwide and hypertriglyceridemia and hypercholesterolemia are major risk factors for the disease. Considering the role of hyperlipidemia as the underlying cause of cardiovascular mortalities and morbidities, and the limited and conflicting results of studies on CETP gene polymorphisms in Iran, we aimed to study -971 G/A polymorphism of cholesterol ester transfer protein gene in patients with primary hyperlipidemia.

Methods: In this case-control study performed in Hamadan University of Medical Sciences (from May 2010 to April 2011), we recruited 200 patients with primary hyperlipidemia (total cholesterol >250 mg/dl and/or triglyceride >200 mg/dl) as the cases and 200 healthy individuals with normal cholesterol and triglyceride as the control group. Gene segments were replicated by polymerase chain reaction (PCR) and -971 G/A polymorphism genotypes were identified by RFLP technique. Subsequently, plasma CETP activity was measured enzymatically by a kit in a fluorescence spectrometer.

Results: The allele and genotype frequencies were not significantly different ($P>0.05$) between the two groups (in the control group: AA 24%, GA 47% and GG 28.5% and in the case group: AA 18%, GA 51% and GG 31%). In the case group, homozygous individuals with A alleles (AA genotype) had greater cholesterol and HDL-c concentrations than those with other alleles (GG and GA). In both cases and controls, individuals with AA genotype had lower CETP concentrations.

Conclusion: We conclude that -971 G/A polymorphism in CETP gene promoter can affect lipid profile and alter CETP activity.

Keywords: cholesteryl ester transfer protein, hyperlipidemia, polymorphism.